

ALLES OVER ISRAËL

TOV!

club magazine

Tov! is een uitgave van Christenen voor Israël

LEKKERE

LATKES

MAAK ZE ZELF!

KONING DAVID

EEN MAN NAAR
GODS HART

THEMA:

DAVID

- 3** TOV! Clubnieuws
Nieuws, feiten en weetjes
- 6** Koning David
een man naar Gods hart
- 9** Davidster
Waar komt die vandaan?
- 10** Recept
Maak zelf lekkere latkes
- 12** De stad van David
Een oud gedeelte van Jeruzalem
- 14** Verhaal
De reiziger, de geldbuidel en de boom
- 16** Puzzel
Los jij ze allemaal op?

Shalom!

In deze TOV! ga je lezen over een heel interessant en bekend persoon, namelijk David. David kennen we als een held die Goliath versloeg en Koning werd van Israël. Hij was een man naar Gods hart en toch deed hij ook dingen die niet goed waren.

In de hele Bijbel zie je dat God mensen kiest die niet perfect zijn maar waar

Hij doorheen kan werken. God gebruikte David zelfs om Jeruzalem tot hoofdstad te maken van Israël. In deze TOV lees je verder over opgravingen bij de stad van David, en vind je een heel lekker recept.

Heel veel leesplezier!

Groetjes wendy

Concept en realisatie: BladenMakers

Clubnieuws

WINNAAR
VAN DE PUZZEL

Beste meneer, mevrouw,

Ik heb de puzzel af... het antwoord is: **targum**. Het is een Aramese Bijbelvertaling.

Groetjes van
Django Roozmond

Hoi Django,

Leuk dat je meegedaan hebt aan de puzzelwedstrijd. Je hebt het goede antwoord gevonden, heel knap gedaan. De targum is om precies te zijn de Aramese Bijbelverklaring. Het is een vertaling van het Oude Testament met uitleg erbij. Je krijgt een prijs thuis gestuurd, Django!

Groetjes Wendy

SUPERLEUKE TOV! CLUBDAG

31 augustus was de tofste dag van het jaar! Het was de dag van de allereerste nationale TOV-Clubdag.

Bijna 100 kinderen kwamen naar dit vrolijke feestje. In de ochtend was er een hoofdprogramma met zingen en een mooi Bijbelverhaal en 's middags waren er een aantal superleuke workshops zoals Israëlisch volksdansen, een Israëlisch gerecht bakken en schilderen. Ook mocht iedereen die dat wilde een rondje rijden op een echte kameel! Mocht je het dit jaar gemist hebben, dan is er goed nieuws: volgend jaar wordt er weer een TOV!Clubdag georganiseerd!

Nu in Israël

SLIMSTE GEBOUW VAN DE WERELD IN ISRAËL

In Petach Tikwa is een nieuw onderzoekscentrum geopend. Dat gebouw is het slimste gebouw van de wereld. Er zijn allemaal technieken in verwerkt die ervoor zorgen dat alles precies afgestemd is op wat de mensen fijn en handig vinden. Zo zijn er in het gebouw 14.000 sensoren geplaatst die meten hoe warm het elk moment is en hoeveel licht er van buiten

komt. Vervolgens zorgen de sensoren ervoor dat het licht en de temperatuur binnen goed afgestemd worden. Ook de liften in het gebouw zijn bijzonder. Deze liften kunnen door een systeem na een tijdje berekenen wanneer werknemers voor de lift zullen staan en waar ze heen zullen gaan. De liften gaan dan alvast klaar staan op de goede verdieping.

WOONPLAATS VAN GOLIATH GEVONDEN?

Archeologen in Israël doen de laatste tijd veel bijzondere ontdekkingen. Nu hebben ze een hele grote stad gevonden onder de opgraving van de stad Gath. In de Bijbel lezen we dat Goliath uit de stad Gath kwam. Archeologen dachten lange tijd de meeste overblijfselen van

de stad Gath opgegraven te hebben. Maar nu blijkt dat er onder Gath nog een oudere, grotere stad ligt. In deze stad heeft Goliath waarschijnlijk gewoond. Onderzoekers denken dat, omdat ze in de buurt van de stad potscherven hebben gevonden met de naam Goliath.

Bedreigde haaien veilig bij Israël

Over het algemeen gaat het niet goed met de haaien in de Middellandse Zee. Veel haaien zijn in de afgelopen jaren gestorven. Maar in de buurt van Israël komen er juist steeds meer haaien. Dit heeft twee redenen. De eerste reden is dat er aan de Israëlische kust energiecentrales zijn. Vanuit deze energiecentrales wordt warm water de Middellandse Zee ingepompt. Hierdoor ontstaat er een soort grote jacuzzi. En daar houden haaien van! Ze houden van lekker warm water. Een tweede reden is dat haaien voor Joden niet koosjer zijn. In andere landen worden haaien gevangen en opgegeten, maar in Israël wordt de haai met rust gelaten. Veel toeristen komen de haaien bekijken en genieten van de haaien onder andere door met ze te zwemmen... Tot nu toe is dat goed gegaan, maar het is wel oppassen geblazen!

JESSICA EERSTE VROUW OP DE MAAN?

Heb jij er ooit wel eens van gedroomd om op de maan te staan? Veel mensen vinden dat maar een eng idee. Maar dat geldt niet voor de Joodse astronoute Jessica Meir. Jessica wil graag de eerste vrouw worden die haar voeten op de maan zet. Op dit moment is Jessica aan het werk in een ruimtestation. Ze vindt het adembenemend om de aarde vanuit de ruimte zien.

Het is een droom die uitkomt. Maar haar andere droom, haar voeten zetten op de maan, kan ook zo maar werkelijkheid worden. In 2024 wordt er door de NASA, een organisatie die ruimtemissies organiseert, een missie naar de maan georganiseerd waar minimaal één vrouw aan mee mag doen. En Jessica is één van de kanshebbers. Het zou heel tof zijn als ze het wordt!

JOODSE KALENDER

23 - 30 december
Chanoeka
Lichtjesfeest

10 februari
Toe Bisjwat
Nieuwjaar der bomen

KONING DAVID, EEN MAN NAAR GODS HART

Koning David is misschien wel de bekendste koning en zogenaamde “held” uit de Bijbel. Ook in het Jodendom is David een heel belangrijk persoon. Maar wie was deze bijzondere man eigenlijk?

KONING DAVID EN KONING JEZUS

Wist je dat er veel overeenkomsten zijn tussen Koning David en de HEERE Jezus? David en de HEERE Jezus zijn bijvoorbeeld beiden in Bethlehem geboren. Zoals David een herder over zijn schapen was, zo is de HEERE Jezus een Herder over zijn volk. David was geroepen om koning te worden. De HEERE Jezus is geroepen tot het koningschap op de troon van David.

De weg naar het koningschap was voor David niet makkelijk. Het zal je maar gebeuren, je komt thuis na een warme middag in het veld met je schapen en je vader zegt dat er iemand op bezoek is die jou graag wil zien. Het blijkt de profeet Samuël te zijn die zegt dat de HEERE God wil dat jij koning wordt over je volk. Je bent de jongste van het gezin en hebt wel zeven sterke, grote broers.. waarom ik? zul je denken...

David, geboren op het Pinksterfeest, past in Bethlehem op de schapen van zijn vader en kan goed harp spelen... Zal hij geschrokken zijn, toen Samuël hem wilde zalven tot Koning? Of was hij juist verrast? Gezalfd worden tot koning terwijl op dat moment koning Saul nog regeert: het is niet niks! En daarbij was David nog niet eens soldaat in het leger geweest. En toch was David een dappere held. Hij had ge-

leerd om dapper te zijn bij de schapen als die werden aangevallen door een roofdier. Hij was heel goed in het gebruiken van zijn slinger, waarmee hij razendsnel stenen kon wegslingeren. Maar hij had ook karakter: Zijn hart was steeds op de HEERE God gericht.

Koning Saul regeert al een tijd als hij zich niet goed voelt, hij is somber. Zijn knechten denken dat het goed zal helpen als iemand op de harp voor hem komt spelen om hem op te vrolijken. Iemand aan het hof van de koning weet dat David dat goed kan. David en Saul kunnen het goed met elkaar vinden. Maar later wordt Saul jaloers en bang dat David hem van de troon wil stoten. Saul wil David zelfs laten vermoorden. David slaat op de vlucht en

DE EERSTE TEMPEL

Wist je dat Salomo, de zoon van David, de Eerste Tempel heeft gebouwd tussen ongeveer 1000 en 900 voor Christus?

Joden bidden bij het graf van koning David.

verbergt zich vaak weken aan een stuk in de grotten rond de Dode Zee. Wanneer Saul eenmaal gestoven is, keert David terug naar Juda en wordt daar Koning. Dit alles gebeurt ongeveer 3000 jaar geleden. Iets heel belangrijks wat David deed tijdens zijn koningschap, is dat hij Jeruzalem als hoofdstad maakte. Jeruzalem wordt daarom ook wel Stad van David genoemd.

In de Bijbel staat dat David een man naar Gods hart was. David leefde dicht bij God. Toch deed hij ook dingen die niet goed waren. Maar dat is ook het mooie in de Bijbel. Personen die niet perfect zijn, worden gebruikt door God. Zo heeft God David de voorvader gemaakt van alle koningen van Juda en van Jezus de Messias. In Lukas 1:32 lezen we dat God aan Jezus de troon van David zal geven en dat Jezus voor eeuwig Koning zal zijn.

Ook de Joden geloven dat de Messias die komt een nakomeling van David zal zijn en op zijn troon zal regeren. In het Jodendom is David daarom een heel belangrijk persoon. David is ook om een andere reden belangrijk voor het Joodse volk, hij heeft namelijk een heel bijzonder en be-

kend boek geschreven: de Psalmen. In de moeilijke tijden die het Joodse volk heeft meegemaakt, vinden ze heel veel troost bij de Psalmen. Ook in mooie tijden en op feestdagen wordt er door de Joden veel uit dit boek gezongen.

Wanneer David overlijdt, wordt hij in Jeruzalem begraven, alweer op de eerste dag van het Pinksterfeest. Elk jaar stromen Joden naar zijn graf in Jeruzalem om aan hem te denken. Bij zijn graf vragen ze aan de HEERE God om hen te geven wat David had: een hart dat altijd op God gericht is.

KLEIN STEENTJE

In het verhaal van David en Goliath kun je zien dat wij uit onszelf niets kunnen doen, maar dat we alles van de HEERE mogen verwachten. Zoals de Bijbel zegt: In onze zwakheid is Hij sterk. David moest vijf kleine steentjes nemen. Niets anders. En door deze kleine steentjes kon God werken en versloeg hij een grote reus. Zo kan God ook in ons leven werken.

DAVIDSTER

WAAR KOMT DIE VANDAAN?

Toen het volk Israël in 1948 weer een eigen staat kreeg, moest er natuurlijk ook een vlag worden gekozen. De vlag werd wit met blauwe strepen zoals een gebedsmantel. Wit zoals de kleding van de priesters in de Tempel en blauwe strepen zoals het blauwe koord in het kleed van de Hogepriester. Daartussen plaatsten ze de Davidster, het symbool voor het Joodse volk.

Een gebedskleed.

In het Hebreeuws heet de ster eigenlijk niet *ster*, maar *schild*. In het Hebreeuws is het 'Mageen Dawied', wat het schild van David betekent. Sommigen zeggen dat dit teken te zien was als versiering in de Tempel in Jeruzalem, anderen denken dat het op de schilden van Koning David te zien was. En weer anderen zeggen dat het verwijst naar de eenheid tussen de HEERE God, de Thora en het volk Israël.

Op een gegeven moment werd de Davidster een teken van het Jood-zijn. En dat is niet iets waar de Joden altijd zelf voor kozen. In de Middeleeuwen wilde men dat je aan Joden kon zien dat ze Joods waren. Ze moesten speciale kleding dragen, een Jodenhoed of een soort speld.

Later ging de Joodse Gemeenschap in Praag de Davidster als een symbool voor het Jodendom gebruiken en vanaf de 15e eeuw en later namen ook andere Joodse gemeenschappen dat gebruik over. Daarvoor gebruikte men vooral de menora als symbool, de kandelaar die in de Tempel stond.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten Joden herkenbaar zijn door een gele ster te dragen, de Jodenster. Drie jaar na de Shoah, de moord op meer dan 6 miljoen Joodse mensen in de Tweede Wereldoorlog, wapperde in 1948 de Davidster boven het gebouw van het nieuwe parlement (De Knesset) in Jeruzalem in de nieuwe Israëlische vlag. Wie had dat drie jaar daarvoor kunnen denken.

RECEPT:

MAAK ZELF LEKKERE LATKES

Rond het Kerstfeest dat we eind december vieren, vieren Joden Chanoeka. Tijdens Chanoeka wordt er gedacht aan de herinwijding van de tempel van Jeruzalem in 164 voor Christus. Er gebeurde toen een wonder. Er was in de tempel maar 1 kruikje olie, en dat was te weinig om de menora (de kandelaar met zeven lampen) brandend te houden totdat er nieuwe olie

gemaakt kon worden. Toch kon de menora door een wonder 8 dagen lang branden. Om dit te gedenken, eet men tijdens Chanoeka veel gerechten met olie. Eén van deze gerechten zijn aardappelkoekjes, ook wel Latkes genoemd.

Hiernaast het heerlijke recept voor deze koekjes, smullen maar!

INGREDIËNTEN

- 4 grote geraspte aardappelen
- 1 kleine geraspte ui
- 2 geklopte eieren
- 3 eetlepels meel
- 1 theelepel bakpoeder
- Zout en peper naar smaak
- Frituurolie

ZO MAAK JE HET

- Laat de geraspte aardappelen 15 minuten uitlekken in een vergiet en doe ze in een kom.
- Voeg eieren, meel, bakpoeder en zout en peper toe. Goed mengen.
- Verhit de olie in een grote frituurpan. Doe steeds een paar eetlepels van het mengsel in de hete olie en bak de pannenkoekjes tot ze goudbruin zijn. Laat ze uitlekken op papieren doekjes.
- Serveer ze met room en suiker of met appelmoes

Overblijfselen van
het paleis van koning
David.

DE STAD VAN DAVID

In Jeruzalem is een gedeelte van de stad omgeven door oude muren, binnen dat gedeelte ligt de Oude Stad van Jeruzalem. Maar buiten die stadsmuren, een stukje naar het zuiden, ligt een nog veel ouder gedeelte van Jeruzalem, namelijk: de stad van David.

In de oude stad liggen een aantal heel bijzondere opgravingen. Eén van de opgravingen is de watergang van Hizkia. In de Bijbel lezen we in 2 Koningen 20:20 dat koning Hizkia een waterloop maakte waarmee hij het water de stad binnen liet komen toen het leger van koning Sanherib de stad bezette. Deze waterloop of watergang is opgegraven en als toerist kun je er doorheen lopen.

Bij de watergang is ook een steen met tekst gevonden. Op die steen staat hoe de tunnel gegraven werd. Er staat op dat twee teams van mannen vanuit twee kanten naar beneden groeven en dat ze elkaar in het midden tegenkwamen. Door wetenschappers is uitgezocht hoe oud de steen met tekst was, en ze kwamen uit op ongeveer 700 voor Chr. precies de tijd dat Hizkia koning was.

In 2013 deden archeologen een andere belangrijke vondst in de stad van David, namelijk het paleis. Archeologen vonden een enorme stenen muur van een groot gebouw. De muur was op sommige plaatsen tussen de 2 en 3 meter dik en komt ongeveer uit 1000 voor Christus, de tijd van Koning David.

Naast grote vondsten van gebouwen, worden er in de stad van David ook kleinere vondsten gedaan zoals zegels. Een heel belangrijk zegel werd afgelopen voorjaar gevonden. Op het zegel stond "behorend aan Nathan-Melech, de knecht van de koning." Nathan-Melech is een persoon die ook voorkomt in de Bijbel, hij komt voor in 2 Koningen 23:11. Al deze vondsten laten zien dat de verhalen uit de Bijbel echt gebeurd zijn en dat we er nu nog dingen van terug kunnen zien en vinden.

De watertunnel van koning Hizkia.

Het zegel van Nathan-Melech.

HET VERHAAL VAN

DE REIZIGER, DE GELDBUIDEL EN DE BOOM

Er was eens een Joodse man uit Marokko met een heel groot gezin. Eens was hij heel rijk, maar helaas verloor hij door de jaren heen al zijn geld. Hij koos er daarom voor om van stad tot stad te trekken, op zoek naar werk om geld te verdienen voor zijn familie.

In zijn zoektocht naar werk, liep hij tegen veel moeilijkheden aan, maar hij bleef

geloven dat God voor hem en zijn familie zorgde. Uiteindelijk lukte het hem om een groot geldbedrag te verdienen.

Toen hij op weg naar huis was, kwam hij langs een klein dorpje. Omdat het bijna sabbat was, en hij niet wilde reizen op die dag, besloot hij om te overnachten in het dorpje. Hij kende er nog een vriend van vroeger die hij al heel lang niet meer ge-

zien had, en hij wist dat hij bij deze vriend zeker welkom zou zijn.

Zijn vriend nodigde hem direct uit om te blijven overnachten. De man was heel blij met de uitnodiging en nam die graag aan. Vlak voordat de sabbat begon, overhandigde hij zijn geldbuidel aan zijn vriend zodat hij erover kon waken. Zo hoefde hij daar tijdens de rustdag niet over in te zitten.

Op zaterdagavond keek de reiziger er heel erg naar uit om weer naar huis te kunnen. Zodra de sabbat afgelopen was, vroeg hij zijn geldbuidel terug van zijn vriend. Maar toen gebeurde er iets vreemds. “Waar heb je het over?” vroeg zijn vriend, “Je hebt je geld nooit bij me achtergelaten.” De verbaasde reiziger wist niet wat hem overkwam. Hij viel bijna flauw van de schrik. Toen hij weer een beetje bijgekomen was, smeekte hij zijn vriend of hij alsjeblieft het geld zou willen teruggeven waar hij zo lang voor gewerkt had en dat zo belangrijk was voor zijn familie om te overleven.

**Zodra de sabbat
afgelopen was, vroeg
hij zijn geldbuidel
terug van zijn vriend.
Maar toen gebeurde
er iets vreemds.**

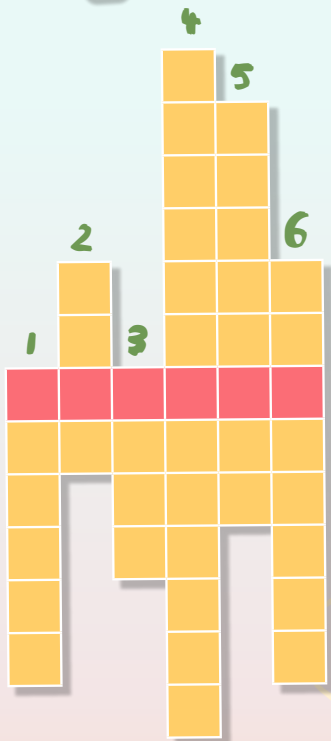
De gastheer schreeuwde heel boos terug: “Je bent niet goed wijs.” “Schaam jij je niet?” “Je sliep in mijn huis, at van mijn tafel en nu beschuldig je me van diefstal?”

De reiziger realiseerde zich dat hij niet anders kon, dan naar een rabbi te gaan die recht zou kunnen spreken. Ze gingen samen naar de rabbi in het dorp. De rabbi luisterde aandachtig naar de verhalen en vroeg toen aan de gastheer: “Deze man zegt dat hij je het geld gegeven heeft, vlak voor de sabbat begon.” “Wat zeg je daarvan?” “Dat het nooit gebeurd is” antwoorde de man. “Deze man beschuldigt mij vals.”

De rabbi wende zich tot de reiziger en vroeg hem: “Was er een getuige bij toen je het geld overhandigde?” De man antwoordde: “Nee, er was geen getuige bij. We zaten enkel met z’n tweeën onder een boom toen ik het geld overhandigde.” “Onder een boom?” “Heel goed!” antwoordde de rabbi. “Ga terug naar de boom en vraag hem om voor je te getuigen.” De reiziger schrok toen hij dit hoorde, maar besloot toch naar de rabbi te luisteren en ging in zijn eentje op weg naar de boom.

Na een paar minuten zei de rabbi tegen de gastheer, dat de reiziger nu vast wel bij de boom aangekomen zou zijn. “Wat bedoelt u rabbi?” antwoordde de gastheer, “Volgens mij kan dat niet. De boom is een heel eind hiervandaan.” Terwijl hij de man recht in de ogen keek, zei de rabbi: “Geef die arme, onschuldige man zijn geld terug.” Toen hij zag dat de man verrast was, antwoorde hij: “Als je het geld niet ontvangen hebt onder de boom, hoe kan je dan weten waar de boom is?” De man durfde niet te antwoorden en zonder nog iets te zeggen, haalde hij de geldbuidel van de reiziger tevoorschijn. Even later kon de reiziger blij op reis naar huis gaan.

Puzzel & pret

OP EEN RIJTJE

- 1 Welk symbool gebruikten de Joden over het algemeen als symbool voor het Jodendom voor de 15e eeuw?
- 2 Welk bedreigd dier voelt zich veilig bij Israël?
- 3 Hoe heette de woonplaats van Goliath?
- 4 Tijdens welk feest werd David geboren?
- 5 Tijdens welk Joods feest worden er Latkes gegeten?
- 6 Wie belegerde Jeruzalem toen Hizkia de watertunnel liet aanleggen?

De antwoorden van de puzzel staan in deze TOV!. Wanneer je de antwoorden goed hebt ingevuld, staat er in de gekleurde rij iets dat te maken heeft met het thema van deze TOV!. **Stuur je antwoord voor 20 januari 2020** naar info@tovclub.nl, dan maak je kans op een prijs. Vergeet niet je naam, leeftijd en adres te vermelden!

LEUK WEETJE!

Wist je dat Israël in vergelijking met andere landen gemiddeld de meeste musea heeft per inwoner van het land? En wist je dat Israël het enige museum heeft dat helemaal onder water is?

Meer weten?

Wil je lid worden van de Tov!Club? Wil je meer weten over geld ophalen voor Aleh? Lijkt het jou leuk om in jouw klas een les te krijgen over het Jodendom? Of wil je iets vragen? Je kunt ons op veel manieren bereiken. www.tovclub.nl

Een gift voor de TOV!Club kan overgemaakt worden naar:
NL42ABNA0406954380

f /jibenttov
@jibenttov
jibenttov